

Talsu novada pašvaldības

Bērnu tiesību aizsardzības programma 2025-2029

Izdota saskaņā ar Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 11. punktu,
10. panta pirmās daļas 19. punktu un 21. punktu,
Bērnu tiesību aizsardzības likuma 66. panta pirmo daļu
un Attīstības plānošanas sistēmas likuma 10. pantu

2025

Ievads

Talsu novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programma ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kura mērķis ir pilnveidot pašvaldības teritorijā esošo institūciju darbu, savstarpējo sadarbību un aktivizēt sabiedrības līdzdarību bērnu un ģimeņu dzīves kvalitātes uzlabošanai, nodrošinot bērnu tiesību ievērošanu novada administratīvajā teritorijā.

Mūsu valsts, mūsu novada pamatvērtība ir cilvēki - ģimenes, ģimenes ar bērniem. Konceptuālajā dokumentā "Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā" uzsvērts, ka galvenais mūsu resurss ir iedzīvotāju zināšanas un gudrība, to prasmīga un mērķtiecīga izmantošana. Par izaugsmes mērķi noteikta cilvēka dzīves kvalitātes paaugstināšana šā vārda plašā nozīmē - augstāks labklājības līmenis, drošība sev un saviem tuvākajiem, labāka nākotne saviem bērniem un mazbērniem¹.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam apgalvots, ka 2030. gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, katrs šeit varēs īstenot savus mērķus. Iepriekšminētais nav sasniedzams bez bērnu tiesību, labāko interešu ievērošanu katrā novadā, katrā ģimenē ikvienā situācijā.

Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030. gadam ir vīzija par izglītotiem, radošiem un pilsoniski aktīviem cilvēkiem, kuri veido veselīgu, ģimenisku un pārtikušu Talsu novada sabiedrību.² Šādā sabiedrībā ikvienam bērnam ir visas iespējas augt un pilnveidoties, īstenot savas tiesības un motivācija veikt savus pienākumus. Pašvaldībai ir jāveicina šīs iespējas. Jebkura lēmuma pieņemšana, ievērojot bērnu labākās intereses, ikvienā pašvaldības darbības jomā sekmē bērnu izaugsmes iespējas. Talsu novada Attīstības programmā 2022.- 2028.gadam sociālā aspekta stratēģiskā, vīzijā akcentētā mērķa sasniegšanai noteiktas vidējā termiņa prioritātes, kā pilsoniski aktīva, iekļauta, ģimeniska un izglītota kopiena; radoša, enerģiska un veselīga sabiedrība; mājoklis, vide un mobilitāte; konkurētspējīga un atpazīstama uzņēmējdarbības vide; efektīva, iedzīvotājiem tuva un klientorientēta pašvaldība.³ Minētās prioritātes tieši veicina bērnu tiesību ievērošanu un aizsardzību, uzlabojot dažādus bērnu labklājībai svarīgus aspektus.

Lai nodrošinātu bērnu tiesību ievērošanu un aizsardzību Talsu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā un īstenotu pašvaldības kompetences šajā jomā, ir izstrādāta Talsu novada pašvaldības bērnu tiesību aizsardzības programma. Tajā ir norādīts programmas mērķis un uzdevumi, kuri vērsti uz bērnu un viņu ģimeņu dzīves kvalitātes uzlabošanu. Uzdevumi definēti atbilstoši pašvaldību kompetencei bērna tiesību aizsardzībā. Apkopota informācija par pašvaldībā pieejamiem un izmantojamiem resursiem, risināmiem jautājumiem. Mērķtiecīgi plānots institūciju darbs un sadarbība, kā arī sabiedrības iesaiste bērnu tiesību aizsardzībā. Rīcības plānā (pielikumā) norādīti pasākumu kopumi un plānotās rīcības, sasniedzamie rezultāti. Nobeiguma noteikumi paredz, ka pašvaldība pastāvīgi īsteno

¹Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā, <https://m.likumi.lv/doc.php?id=217923>;

² Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030, <https://www.talsunovads.lv/lv/dokumentu-katalogs/talsu-novada-ilgtspējīgas-attīstības-stratēģija-2030>,

³ Talsu novada attīstības programma 2022.-2028.gadam. 3.daļa. Ilgtermiņa stratēģiskie uzstādījumi un to sasaiste ar vidēja termiņa uzstādījumiem, <https://www.talsunovads.lv/lv/media/68/download?attachment>

programmā apkopotās aktivitātes, analizē paveikto, ievieš un realizē jaunas iniciatīvas bērnu tiesību nodrošināšanā Talsu novada administratīvajā teritorijā.

Esošās situācijas apraksts

Talsu novada pašvaldība pastāvīgi īsteno pasākumu kopumus, kuri ir vērsti uz bērnu pamattiesību nodrošināšanu. Īstenojot pašvaldībai uzticētās funkcijas, veicot profesionālu sociālo darbu ar ģimenēm, tiek nodrošinātas bērna tiesības uz dzīvību un attīstību. Sniedzot sociālo palīdzību, pakalpojumus, atbalstu ģimenēm, palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā, gādājot par vides sakoptību, tiek īstenotas bērna tiesības uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem. Tomēr ne visās ģimenēs bērniem tiek nodrošināti pilnvērtīgi dzīves apstākļi. 3,35% no Talsu novada iedzīvotājiem ir trūcīgi un 1,86% maznodrošināti no Talsu novada iedzīvotāju skaita⁴. Bērnu tiesību nodrošināšana ir saistīta ar sociālekonomisko situāciju valstī, novadā.

Bērna tiesības uz izglītību un jaunradi novada administratīvajā teritorijā nodrošina 8 vidējās izglītības iestādes: Talsu 2. vidusskola, Talsu novada vidusskola, Talsu Valsts ģimnāzija, Valdemārpils vidusskola, Dundagas vidusskola, Mērsraga vidusskola, Rojas vidusskola, Talsu Kristīgā vidusskola; 6 pamatskolas: Stendē, Laucienē, Sabilē, Pastendē, Talsos. Upesgrīvas pamatskola īsteno tikai speciālās izglītības programmas. 2 sākumskolas – Lībagos un Pūņās (Pūņu sākumskola 2025. gada 1. septembrī tiek likvidēta). 20 izglītības iestādēs tiek īstenotas pirmsskolas izglītības programmas. Novadā atrodas biznesa augstskolas “Turība” filiāle. 2024./2025. mācību gadā pirmsskolas izglītību apgūst 1810 izglītojamie (dati uz 30.05.2025.), vispārizglītojošās skolās mācās 3671 izglītojamie. 246 izglītojamie nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē. Pašvaldībai jāseko līdzi, lai visi obligāto izglītības vecumu sasniegušie bērni apmeklētu izglītības iestādes, jo izglītība ir būtiska bērna attīstībai un personības veidošanai, tā ir noteikta ar likumu un ir viena no bērnu pamattiesībām, kas veicina sociālo integrāciju un ekonomisko izaugsmi, nodrošina vienlīdzīgu piekļuvi resursiem, un veicina spēcīgāku sabiedrību; pašvaldības loma ir svarīga izglītības pieejamības un kvalitātes nodrošināšanā, sadarbojoties ar vecākiem un piedāvājot nepieciešamo atbalstu, lai visi bērni varētu pilnvērtīgi izmantot savas izglītības iespējas.

Izglītojamajiem ir iespējas izkopt savus talantus profesionālās ievirzes skolās. Talsu novadā ir viena izglītības iestāde, kurā īsteno profesionālās ievirzes izglītību sportā – Talsu novada Sporta skola ar 1112 izglītojamajiem, un septiņas mūzikas un mākslas skolas. Talsu mūzikas skolā mācās 168 izglītojamie, Talsu Mākslas skolā 145, Valdemārpils Mūzikas un mākslas skolā 67, Sabiles Mūzikas un mākslas skolā 45, Dundagas Mākslas un mūzikas skolā 76, Rojas Mūzikas un mākslas skolā 74, kopš 2024. gada 1. septembra, profesionālās ievirzes izglītību mūzikā un mākslā realizē Mērsraga vidusskola ar 51 izglītojamajiem (dati uz 30.05.2025.).

Interesu izglītību novadā organizē un koordinē Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs sadarbībā ar citām izglītības iestādēm, kultūras centriem, pagastu pārvaldēm, probācijas dienestu un citām organizācijām. Talsu novada Bērnu un jauniešu centrā darbojas 1576 bērni un jaunieši. Bērniem ir iespēja radoši darboties kultūrizglītībā – dejās, mūzikā, teātrī, vizuālā mākslā, vides izziņu pulciņos, tehniskā jaunradē, sporta pulciņos un citos žanros. Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs ikdienā nodrošina jaunatnes darbinieku un brīvā laika pavadīšanas pedagogu, kuri darbojas ar jauniešiem ikdienā kopīgi risina dažādas situācijas un organizē (vismaz 1 reizi mēnesī) dažādas aktivitātes par jauniešiem aktuālām tēmām.

Risināma problēma ir interešu izglītības dažādošana lauku teritorijās un atbalsta sistēmas izveide pulciņu apmeklēšanai Talsos.

Bērna tiesības uz atpūtu un brīvo laiku īsteno arī Brīvā laika pavadīšanas centri Balgalē, Kūļciemā, Laucienē, Laidzē, Lībagos, Lubē, Pastendē, kā arī jauniešu klubs "Kontakts" (Pastende), Stendes jaunatnes iniciatīvu centrs "Five" (Stende), Valdemārpils jaunatnes iniciatīvu centrs "Sava vieta" (Valdemārpils), Vandzenes jauniešu centrs (Vandzene), Rojas novada brīvā laika pavadīšanas jauniešu centrs "Strops", Rojupes brīvā laika pavadīšanas jauniešu centrs "Varavīksne", Melnsila brīvā laika pavadīšanas jauniešu centrs un Dundagas brīvā laika pavadīšanas centrs. Talsu novada Bērnu un jauniešu centrā mēnesī brīvā laika iespējas - attīstošās galda spēles, interneta pieejamību, galda tenisu, gaisa hokejs galda futbolu, novusu, Ix box spēles - izmanto vidēji 500 bērni un jaunieši. Izaicinājums pašvaldībai ir attīstoša brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšana lauku apvidos dzīvojošiem, kā arī jauniešiem ar nepietiekamu motivāciju.

Bērna sociālās tiesības nodrošina Talsu novada sociālais dienests, bāriņtiesa, izglītības iestādes. Tiesības uz bezmaksas veselības aprūpi, ko nosaka valsts programma, nodrošina 26 ģimenes ārstu prakses. Speciālistu pakalpojumi ir pieejami Talsu veselības centrā un Ziemeļkurzemes reģionālajā slimnīcā. 7 zobārstniecības praksēm ir līgums ar NVD par zobu ārstniecību bērniem, taču daudzviet novadā ir apgrūtināta stomatoloģiskās palīdzības pieejamība. Ziemeļkurzemes reģionālās slimnīcas Talsu filiālē bērni var saņemt pediatra konsultācijas pirmdienās, ceturtdienās un sestdienās. Talsu veselības centrā ir pieejama agrīnās intervences programma. Bērnu vecākus neapmierina tas, ka pediatriskā un stomatoloģiskā palīdzība Talsu novadā nav saņemama vakaros, nakts laikā un brīvdienās. Veselības veicināšanas jomā bērniem novadā tiek piedāvātas izglītojošas, interaktīvas nodarbības par veselīgu uzturu, reproduktīvo veselību, psihoemocionālo veselību, atkarību profilaksi. Veicinot fiziskās aktivitātes, novada pagastos notiek deju nodarbības, vingrošanas nodarbības stājas problēmu novēršanai, tikšanās ar populāriem sportistiem, lai mudinātu un motivētu bērnus pievērsties sportiskajām aktivitātēm.⁴

Pašvaldība iegulda resursus bērnu tiesību nodrošināšanā un aizsardzībā, tomēr ikviena bērna tiesību respektēšana, vajadzību, interešu ievērošana valstī un novadā aizvien ir pilnveidojama. Vēl joprojām ne katram bērnam ir iespēja augt ģimenē, ne visai vecāki spēj pienācīgi rūpēties par saviem bērniem, nodrošinot iespējas pilnvērtīgi augt un attīstīties. Latvijā 5286 bērnu atrodas bērnu aprūpes iestādēs un tajā skaitā pieci Talsu novada bērni.⁵ Ārpusģimenes aprūpē atrodas 111 novada bērni, no tiem 39 audžuģimenēs, 68 aizbildņu ģimenēs. Talsu novadā ir 24 audžuģimenes. Aktivizējams pašvaldības darbs ar riska ģimenēm, lai bērni netiktu izņemti no tām. Plašāks atbalsts nepieciešams aizbildņu un audžu ģimenēm.

Vecāku ierobežotās darba iespējas lauku apvidos, ienākumu nepietiekamība, izglītības un prasmju neatbilstība bērnu vajadzībām, dažkārt apšaubāmā vērtību orientācija, veselības aprūpes nepietiekamā kvalitāte un pieejamība, kā arī sabiedrības neviennozīmīgā attieksme, reizēm vienaldzība – tie ir apstākļi, kas nenodrošina pilnīgu bērnu tiesību

⁵Oficiālās statistikas portāls – datubāze

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_VES_AA_AAG/AAG010/table/tableViewLayout1/

ievērošanu novadā. Valsts un pašvaldības organizē un kontrolē bērna tiesību aizsardzību visā valsts teritorijā, tāpēc ir būtiski īstenot Talsu novada pašvaldības bērnu tiesību aizsardzības programmu.

I Vispārīgie noteikumi

1. Programma nosaka Talsu novada pašvaldības (turpmāk Pašvaldība) mērķi un uzdevumus, pasākumu kopumu un resursus bērnu tiesību aizsardzības nodrošināšanā Talsu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā.
2. Bērns ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām.
3. Bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība.
4. Visām darbībām attiecībā uz bērnu prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses.
5. Bērnu tiesību ievērošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām Talsu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā koordinē un pārrauga Sadarbības grupa bērnu tiesību aizsardzībā.

II Programmas mērķis un uzdevumi

6. Programma mērķis ir nodrošināt bērnu tiesību ievērošanu novada administratīvajā teritorijā, sekmējot bērnu un ģimeņu dzīves kvalitātes uzlabošanos.
7. Programmas uzdevumi:
 - 7.1. efektīvi izmantojot pašvaldības resursus, īstenojot mērķtiecīgus pasākumus, nodrošināt bērnu tiesību un labāko interešu ievērošanu:
 - bērna pamattiesību un pienākumu īstenošanā;
 - atbalstā ģimenēm ar bērniem;
 - ārpusģimenes aprūpē;
 - izglītībā un attīstoša brīvā laika pavadīšanā;
 - veselības veicināšanā un aprūpē;
 - vecāku izglītošanā.
 - 7.2. Uzlabot pašvaldības, valsts institūciju un sabiedrības sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā:
 - konkretizēt katras institūcijas pienākumus un atbildību bērnu tiesību aizsardzībā;
 - aktivizēt un koordinēt sabiedrības un NVO iesaisti bērnu tiesību nodrošināšanā.
 - 7.3. Pilnveidot prevencijas darbu bērnu likumpārkāpumu novēršanā un tiesību nodrošināšanā.
 - 7.4. Izstrādāt vienotu rīcības plānu bērnu tiesību aizsardzībai novadā.

III Bērna pamattiesību un pienākumu īstenošana

8. Bērna pamattiesības un pienākumus nosaka Bērnu tiesību aizsardzības likums.⁶
9. Talsu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā bērnu tiesību ievērošanu savas kompetences robežās nodrošina Talsu novada pašvaldības Sadarbības grupa bērnu tiesību

⁶ Bērnu tiesību un aizsardzības likums, <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

- aizsardzībā, Talsu novada Bāriņtiesa, Talsu novada Sociālais dienests, Talsu novada Izglītības pārvalde, izglītības iestādes, Talsu novada Pašvaldības policija, Valsts policija.
10. Talsu novada pašvaldības **Sadarbības grupa bērnu tiesību aizsardzībā:**
- 10.1. koordinē un pārbauda starpinstitucionālo sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā un nepilngadīgo likumpārkāpumu, antisociālas uzvedības prevencijā;
 - 10.2. organizē institūciju sadarbību atsevišķu situāciju risināšanā ģimenēs, kurās nav pietiekami nodrošināta bērna aprūpe un uzraudzība;
 - 10.3. izstrādā prevencijas pasākumu plānus.
11. Talsu novada **Bāriņtiesa** visā Talsu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā:
- 11.1. nodrošina bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu aizsardzību, aizbildnības, adopcijas, audžuģimeņu un viesģimeņu lietu kārtošānu;
 - 11.2. informē pašvaldības sociālo dienestu vai citu atbildīgo institūciju par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība;
 - 11.3. sadarbojas ar citām bāriņtiesām, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, veselības aprūpes un izglītības iestādēm, sociālajiem dienestiem, policijas iestādēm un Valsts probācijas dienestu un tiesu izpildītājiem, lai nodrošinātu bērnu tiesību un interešu aizstāvību;
 - 11.4. piedalās ar bērnu saistītu lietu izskatīšanā tiesā un sniedz atzinumus;
 - 11.5. nodrošina bērna ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē;
 - 11.6. sniedz palīdzību bērnam, kura tiesības un interese ir apdraudētas, kā arī bērnam, kurš pēc palīdzības vērsies bāriņtiesā;
 - 11.7. uzklausa bērnu ikvienā jautājumā, kas skar bērna intereses⁷
12. Talsu novada **Sociālais dienests:**
- 12.1. nodrošina sociālos pakalpojumus un palīdzību ģimenēm ar bērniem saskaņā ar saskaņā ar “Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu”; Ministru kabineta noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”, Ministru kabineta noteikumi Nr. 857 “Noteikumi par sociālajām garantijām un atbalstu bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās”, Talsu novada domes saistošie noteikumi Nr. 14 “Par materiālās palīdzības pabalstiem”, Talsu novada pašvaldības domes saistošie noteikumi Nr. 11 “Par veselības aprūpes pabalstu”, Talsu novada pašvaldības domes saistošie noteikumi Nr. 13 “Pabalsti bērnu izglītības procesa nodrošināšanai”, Talsu novada pašvaldības domes saistošie noteikumi Nr. 12 “Pabalsts aprūpes mājās pakalpojuma nodrošināšanai”, Talsu novada pašvaldības domes saistošie noteikumi Nr. 11 “Par veselības aprūpes pabalstu”, Talsu novada domes saistošie noteikumi Nr. 17 “Kārtība, kādā Talsu novada pašvaldība sniedz palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”.
 - 12.2. organizē sociālo darbu, lai nodrošinātu palīdzību ģimenēm ar bērniem, izmantojot savus resursus, piesaistot citus pakalpojuma sniedzējus.
13. Talsu novada **Izglītības pārvalde:**

⁷ Talsu novada bāriņtiesas nolikums, <https://www.talsunovads.lv/lv/media/18528/download?attachment>

- 13.1. koordinē bērnu tiesību aizsardzības jautājumu risināšanu;
- 13.2. koordinē starpinstitucionālo sadarbību bērnu tiesību aizsardzības jautājumos;
- 13.3. veic skolēnu neattaisnoto kavējumu iemeslu izpēti un analīzi;
- 13.4. organizē iesniegumu izskatīšanu bērnu tiesību aizsardzības jautājumos;
- 13.5. pārbauda un analizē izglītības procesu visās izglītības pakāpēs;
- 13.6. koordinē interešu un profesionālās ievirzes izglītību;
- 13.7. organizē speciālās izglītības un pedagoģiski medicīniskās komisijas darbību;
- 13.8. regulāri apseko izglītības iestādes un novērtē to atbilstību izglītības procesa organizācijas prasībām, bērnu drošībai.

14. Talsu novada **Pašvaldības policija:**

- 14.1. sniedz palīdzību bērnam, kura tiesības un interese ir apdraudētas, kā arī bērnam, kurš pēc palīdzības vērsies pašvaldības policijā;
- 14.2. informē pašvaldības sociālo dienestu, bāriņtiesu vai citu atbildīgo institūciju par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība.
- 14.3. informē pašvaldības sociālo dienestu, bāriņtiesu vai citu atbildīgo institūciju par bērnu, kurš ir izdarījis likumpārkāpumus.
- 14.4. tajos gadījumos, kad vecāki vai citas personas izturējušies pret bērnu vardarbīgi vai nav pildījuši aprūpes vai uzraudzības pienākumus, pašvaldības policija izvērtē, vai ir pamats uzsākt administratīvā pārkāpuma lietu, kas tālāk var būt par pamatu vainīgo personu saukšanai pie likumā paredzētās atbildības.
- 14.5. iesaistās nepilngadīgo likumpārkāpumu prevencē;
- 14.6. piedalās ar bērnu saistītu lietu izskatīšanā Administratīvajā komisijā.

IV Atbalsts ģimenēm ar bērniem

- 15. Pašvaldība atbalsta ģimenes ar bērniem, sniedz sociālu palīdzību un sociālos pakalpojumus:
 - 15.1. apmaksā brīvpusdienas daudz bērnu, trūcīgo un maznodrošināto mājsaimniecību 5.-12.klašu bērniem, kuri apmeklē vispārējās izglītības iestādi un bērniem, kuri apmeklē pirmsskolas iestādi.
 - 15.2. nodrošina pabalstu individuālo mācību piederumu iegādei trūcīgai un maznodrošinātai mājsaimniecībai, kuras bērns uzsāk vai turpina apgūt pamatzglītību izglītības iestādē, bērniem ar invaliditāti; ar funkcionāliem traucējumiem; pēc sociālā darbinieka izvērtējuma, ja ģimenē ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi.
 - 15.3. daudz bērnu ģimenēm atbalstu kultūras, atpūtas un sporta pasākumu apmeklēšanai;
 - 15.4. nodrošina veselības aprūpes pabalstu trūcīgām vai maznodrošinātām mājsaimniecībām;
 - 15.5. nodrošina palīdzību krīzes situācijās;
 - 15.6. nepieciešamības gadījumā sniedz informatīvu atbalstu, psiholoģisku un praktisku palīdzību, sadarbojoties ar izglītības iestāžu atbalsta personālu un sociālo dienestu.

16. Pašvaldība sadarbojas ar nevalstiskām organizācijām atbalsta pasākumu rīkošanā ģimenēm ar bērniem.

V Ārpusģimenes aprūpe

17. Ārpusģimenes aprūpi organizē un pārrauga Talsu novada Bāriņtiesa, primāri nodrošinot bērnam iespējas augt ģimeniskā vidē. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi, bāriņtiesa izskaidro bērnam iespējamās aprūpes veidus un noskaidro bērna viedokli.
18. Ārpusģimenes aprūpi nodrošina:
- 18.1. aizbildnis - primāri;
 - 18.2. audžuģimene - līdz laikam, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai tiek adoptēts, vai tiek nodibināta aizbildnība;
 - 18.3. ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, ja nav citas iespējas.
19. Pašvaldība atbalsta aizbildņus un audžuģimenes atbilstoši saistošiem noteikumiem, sniedzot:
- 19.1. pabalstu audžuģimenei⁸.
20. Bāriņtiesa sadarbībā ar citām institūcijām un nevalstiskām organizācijām rīko atbalsta pasākumus aizbildņiem un audžuģimenēm, potenciāliem adoptētājiem.
21. Pašvaldība sniedz palīdzību un atbalstu bārenim vai bez vecāku gādības palikušam bērnam⁹, nodrošina dzīvesvietu normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un palīdz materiāli:
- 21.1. vienreizējs pabalsts sadzīves priekšmetu un mīkstā inventāra iegādei;
 - 21.2. pabalsts patstāvīgas dzīves uzsākšanai;
 - 21.3. pabalsts izglītības iegūšanai;
 - 21.4. pabalsts izdevumu segšanai par īri.

VI Izglītība un attīstošas brīvā laika pavadīšanas iespējas

22. Pašvaldība nodrošina iespējas apgūt pirmsskolas izglītību katram bērnam atbilstoši viņa spējām:
- 22.1. vispārējās pirmsskolas izglītības programmās;
 - 22.2. dažādās speciālās pirmsskolas izglītības programmās.
23. Visās pirmsskolas izglītības iestādēs pašvaldība nodrošina logopēda nodarbības.
24. Pašvaldība nodrošina psihologa, speciālā pedagoga pieejamību izglītības iestādēs.
25. Pašvaldība nodrošina iespējas iegūt pamatizglītību atbilstoši izglītojamo spējām:
- 25.1. pamatizglītības programmā;
 - 25.2. pamatizglītības profesionāli orientētā virziena programmā (mūzika) Talsu pamatskolā;

⁸ Talsu novada domes saistošiem noteikumiem Nr. 5 "Par materiālo palīdzību audžuģimenei"; <https://likumi.lv/ta/id/326052-par-materialo-palidzibu-audzugimenei>

⁹ Ministru kabineta noteikumiem Nr. 857 "Noteikumi par sociālajām garantijām un atbalstu bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanā;

- 25.3. speciālās pamatizglītības programmās;
- 25.4. profesionālās pamatizglītības programmas (Upesgrīvas pamatskola).
- 26. Vispārējās un profesionālās ievirzes Izglītības ieguves nodrošināšanai Pašvaldība sedz transporta izdevumus nokļūšanai no deklarētās dzīves vietas līdz izglītības iestādei, kā arī sniedz palīdzību transporta izdevumu segšanai bērniem ar īpašām vajadzībām – bērniem ar funkcionāliem traucējumiem¹⁰.
- 27. Pašvaldība nodrošina iespējas iegūt vispārējo vidējo izglītību.
- 28. Pašvaldība sniedz palīdzību trūcīgiem un maznodrošinātiem profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem.¹¹
- 29. Skolās darbojas atbalsta personāls, lai sniegtu atbalstu skolēniem mācību sasniegumu uzlabošanai un pilnveidošanai, risinātu problēmsituācijas.
- 30. Pašvaldība nodrošina resursus attīstoša brīvā laika pavadīšanai un bērnu attīstības veicināšanai:
 - 30.1. kultūras un sporta telpu, laukumu, inventāra, personāla nodrošinājumam, nodarbību, pasākumu organizēšanai;
 - 30.2. dažādu jomu interešu izglītības pulciņu pieejamībai skolās, Bērnu jauniešu centrā un pagastu centros;
 - 30.3. mūzikas, mākslas un sporta skolu darbībai Talsu novadā;
 - 30.4. plānveidīgai sporta aktivitāšu objektu izveidei novada teritorijā.

VII Veselības veicināšana un aprūpe

- 31. Pašvaldība darbojas Nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā un īsteno aktivitātes veselības veicināšanai, piedāvājot bērniem izglītojošas, interaktīvas nodarbības par veselīgu uzturu, fizisko, reproduktīvo, psihoemocionālo veselību un atkarību profilaksi.
- 32. Visās izglītības iestādēs tiek ievērotas higiēnas prasības un noteikumi veselīga ēdiena sagatavošanai bērniem.
- 33. Izglītības iestādes iesaistās Nacionālajā Veselību veicinošo skolu tīklā, sekmējot bērnu zināšanas un prasmes veselības veicināšanā.
- 34. Veselības aprūpi Talsu novada administratīvajā teritorijā nodrošina ģimenes ārstu prakses, speciālisti, SIA “Talsu veselības centrs”, SIA “Ziemeļkurzemes reģionālās slimnīca” un SIA “Pediatrikais doktors”, nepieciešamības gadījumā neatliekamā medicīniskā palīdzība.
- 35. Izglītības iestādēs ir nodrošināts medicīnas māsas pakalpojums.
- 36. Pašvaldība sadarbojas ar ģimenes ārstiem vides pieejamības nodrošināšanā, sabiedrības informēšanā.
- 37. Pašvaldība sadarbojas ar nevalstiskām organizācijām, sniedzot sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.

¹⁰ Talsu novada domes 25.11.2021. saistošie noteikumi Nr.37 “Kārtība, kādā tiek segti braukšanas izdevumi izglītojamajiem Talsu novadā”; <https://www.talsunovads.lv/lv/dokumentu-katalogs/talsu-novada-domes-25112021-saistosie-noteikumi-nr37-kartiba-kada-tiek-segti-brauksanas-izdevumi-izglitojamajiem-talsu-novada>;

¹¹ Talsu novada pašvaldības domes saistošiem noteikumiem Nr. 13 “Pabalsti bērnu izglītības procesa nodrošināšanai”; <https://likumi.lv/ta/id/353641-pabalsti-bernu-izglitiba-procesa-nodrosinasanai>

VIII Vecāku izglītošana

38. Izglītības iestādes īsteno vecāku izglītošanu bērnu audzināšanas un bērnu tiesību jautājumos dažādās sadarbības formās.
39. Talsu novada izglītības pārvalde sistemātiski ievieto pašvaldības mājas lapā aktuālu un izglītojošu informāciju vecākiem.
40. Sociālais dienests organizē atbalsta grupas vecākiem, ģimenēm, kurās konstatētas problēmas bērnu audzināšanā.
41. Veselības veicināšanas projekta ietvaros speciālisti vecākiem sniedz informāciju par reproduktīvo, psihoemocionālo veselību un atkarību novēršanu skolēniem.

IX Likumpārkāpumu profilakses un nepilngadīgo noziedzības novēršanas jomā

42. Talsu novada pašvaldības Sadarbības grupa bērnu tiesību aizsardzībā organizē un koordinē nepilngadīgo likumpārkāpumu, antisociālas uzvedības prevencijas darbu Talsu novada administratīvā teritorijā:
 - 42.1. analizē situāciju bērnu tiesību aizsardzības jomā un sniedz priekšlikumus institūciju sadarbības sistēmas pilnveidošanai, saskaņotai un koordinētai institūciju sadarbībai;
 - 42.2. koordinē un pārrauga lēmumu izpildi par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem.¹²
43. Preventīvo darbu veic izglītības iestādes, sociālais dienests, pašvaldības policija sadarbībā ar Valsts policiju, Valsts probācijas dienestu, nevalstiskām organizācijām un citām institūcijām.

X Nobeiguma noteikumi

44. Pašvaldība pastāvīgi īsteno programmā apkopotās aktivitātes, analizē paveikto, ievieš un realizē jaunas iniciatīvas bērnu tiesību nodrošināšanā Talsu novada administratīvajā teritorijā.
45. Talsu novada pašvaldības Bērnu tiesību aizsardzības programmu un grozījumus tajā apstiprina Talsu novada dome.
46. Grozījumus šajā programmā var veikt pēc Talsu novada pašvaldības Sadarbības grupas bērnu tiesību aizsardzībā un programmā iesaistīto institūciju, domes priekšsēdētāja, deputātu ieteikumiem.

Domes priekšsēdētājs

A. Āboliņš

¹² Talsu novada pašvaldības Sadarbības grupas bērnu tiesību aizsardzībā nolikums;
<https://www.talsunovads.lv/lv/media/41610/download?attachment>